

Sygn. akt I CZ 54/21

POSTANOWIENIE

Dnia 17 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska (przewodniczący)

SSN Marcin Krajewski

SSN Jacek Widło (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku H. S.
przy uczestnictwie E. M.
o stwierdzenie nabycia spadku,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 17 września 2021 r.,
zażalenia uczestniczki postępowania na postanowienie Sądu Okręgowego
w Rzeszowie z dnia 18 lutego 2021 r., sygn. akt V Ca 339/20,

**uchyla zaskarżone postanowienie, pozostawiając
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego przed
Sądem Najwyższym w orzeczeniu kończącym postępowanie
w sprawie.**

UZASADNIENIE

W sprawie z wniosku H. S. przy udziale E. M. o stwierdzenie nabycia spadku po M. S. Sąd Rejonowy w Rzeszowie postanowieniem z 24 stycznia 2020 r., XI Ns 245/18:

I. stwierdził, że spadek po M. S. s. J. i F. zmarłym w dniu [...] maja 1999 r. w

R., ostatnio stale przebywającym w R., na podstawie testamentu notarialnego z dnia 27 września 1996 r., Rep. A nr [...] nabyli:

- syn H. S. s. M. i M.1 w ½ części,

- córka E. M. c. M. i M.1 w ½ części,

wraz z wchodzącym w skład spadku gospodarstwem rolnym,

II. orzekł, iż każdy z uczestników postępowania ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie.

Po rozpoznaniu apelacji wnioskodawcy od ww. orzeczenia, Sąd Okręgowy w Rzeszowie postanowieniem z 18 lutego 2021 r., V Ca 339/20, uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Pismem z 15 marca 2021 r. uczestniczka wniosła zażalenie na ww. postanowienie Sądu Okręgowego w Rzeszowie, zaskarżając rozstrzygnięcie zawarte w tym orzeczeniu w zakresie uchylającym postanowienie Sądu Rejonowego w Rzeszowie z 24 stycznia 2020 r., XI Ns 245/18, i przekazującym sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygającym o kosztach postępowania apelacyjnego. Zaskarżonemu postanowieniu zarzucono naruszenie art. 386 § 1, 4 i 6 k.p.c. Powołując się na art. 394¹ § 1¹ i 3 k.p.c., skarżąca wniosła o uchylenie w zaskarżonym zakresie postanowienia Sądu Okręgowego w Rzeszowie i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania apelacji wnioskodawcy z zasądzeniem kosztów postępowania zażaleniowego na rzecz uczestniczki, w tym kosztów zastępstwa profesjonalnego pełnomocnika według norm przepisanych.

Pismem z 16 czerwca 2021 r. wnioskodawca wywiódł odpowiedź na zażalenie, wnosząc o oddalenie zażalenia ze względu na to, iż nie ma ono uzasadnionych podstaw oraz o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażaleniu nie można odmówić zasadności.

Istota sporu w niniejszej sprawie sprowadza się do ustalenia, czy Sąd drugiej

instancji zasadnie zastosował art. 386 § 4 k.p.c. i wydał orzeczenie kasatoryjne. Zgodnie z przedmiotowym przepisem, poza wypadkami określonymi w art. 386 § 2 i 3 k.p.c. sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Regulację tę stosuje się odpowiednio do postępowania nieprocesowego (art. 13 § 2 k.p.c.). Jest to więc uregulowanie szczególne, które nie podlega wykładni rozszerzającej.

Co do zasady w postępowaniu cywilnym występuje system apelacji pełnej, co oznacza, że wszelkie nieprawidłowości dotyczące naruszeń prawa materialnego czy procesowego, poza wskazanymi w art. 386 § 2 i art. 386 § 4 k.p.c., powinny być korygowane bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym.

W rozpatrywanym przypadku nie można uznać, że nie doszło do rozpoznania istoty sprawy, która sprowadza się - w pewnym uproszczeniu - do stwierdzenia porządku dziedziczenia po określonym spadkodawcy, a więc do ustalenia osoby spadkodawcy i daty jego śmierci, kręgu spadkobierców i wielkości udziałów spadkobierców. Zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia wskazania prawne dotyczące naruszenia art. 961 k.c. mogą zostać przesądzone po przeprowadzeniu dodatkowego (uzupełniającego) postępowania dowodowego w toku postępowania apelacyjnego przed sądem drugiej instancji, które nie jest niewątpliwie „postępowaniem dowodowym w całości” w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Dopiero to postępowanie pozwoli na przesądzenie, czy w sprawie należy zastosować art. 961 k.c., który to przepis stosuje się w „razie wątpliwości” jako regułę interpretacyjną, co wymagałoby odejścia od reguły wykładni językowej testamentu sporządzonego w formie aktu notarialnego. Innymi słowy, ewentualne zastosowanie art. 961 k.c. zależy od dokonania uzupełniających ustaleń faktycznych na podstawie dodatkowego postępowania dowodowego.

W ocenie Sądu Najwyższego w składzie orzekającym w niniejszej sprawie nie zachodziły w istocie podstawy do wydania rozstrzygnięcia kasatoryjnego.

W postanowieniu z 27 listopada 2019 r., I CZ 79/19, Sąd Najwyższy wskazał, że „kognicja Sądu Najwyższego, jako sądu rozpoznającego zażalenie na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest wąska, ogranicza się wyłącznie do ustalenia, czy istniały

procesowe podstawy do wydania wyroku kasatoryjnego, czy też sąd odwoławczy popełnił błąd przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej, jako odpowiadającej jednej z podstaw orzeczenia kasatoryjnego i poszukiwał podstaw uchylenia orzeczenia poza katalogiem wskazanym w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpatrując zażalenie, weryfikuje jedynie, czy doszło do nierozpoznania przez sąd I instancji istoty sprawy, albo wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.), bądź też, czy miała miejsce nieważność postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.). Zażalenie nie jest natomiast środkiem prawnym służącym badaniu materialnoprawnej podstawy zaskarżonego orzeczenia, a poza zakresem kontroli Sądu Najwyższego pozostaje prawidłowość stanowiska prawnego sądu odwoławczego, co do meritum” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 29 grudnia 2020 r., V CZ 62/20; z 13 listopada 2019 r., IV CZ 91/19; z 15 lutego 2013 r., I CZ 5/13).

Uznanie, że w sprawie doszło do naruszenia art. 386 § 4 k.p.c., czyni bezzasadnym odnoszenie się do pozostałych zarzutów zażalenia.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji, orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawiając sądowi, który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie (art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

jw

[r.g.]

[a.ł]